

nog novog vijeka koji je vodila Helga Zglav-Martinac, viši kustos Gradskog muzeja Split. Iznimno bogata spoznajama, ali često strukovno zanemarena, arheologija ovih razdoblja ovdje je dostojno obrađena, a njezini su istraživači dobili priliku iznijeti svoja otkrića i zapažanja. Preplet arheoloških i povijesnih dostignuća ovdje posebno dolazi do izražaja, a sami materijalni dokazi koje iznosi arheologija u mnogome olakšavaju rad kolega znanstvenika zbog čega ova grana arheologije mora izboriti svoje zasluženo mjesto unutar matične znanosti.

Kao sastavni dio znanstvenog skupa i kolokvija izloženo je osamnaest stručnih plakata većim dijelom vezanih uz temu kolokvija koji će uskoro biti ponovno izloženi u Arheološkom muzeju Split. Uz skup su također bile vezane u prizemlju palače Hercer postavljene izložbe: *Iz srednjega u novi vijek: Varaždinski Stari grad i Projekt Bastion* (Marina Šimek, Miroslav Klemm i Spomenka Težak), *Antička vojna blagajna iz Petrijanca?* (Spomenka Težak) i *Tekuća arheološka istraživanja u Hrvatskoj* (Jacqueline Balen i Sanjin Mihelić).

Martina Jalšovec

Osvrt na znanstveni skup “Prvi svjetski rat u Koprivnici i Podravini” (19. 11. 2010.)

U organizaciji Povijesnog društva Koprivnica i Društva za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, u Gradskoj vijećnici Koprivnica održan je 19. studenog 2010. znanstveni skup “Prvi svjetski rat u Koprivnici i Podravini”. Bio je to već 15. znanstveni skup koprivničkih povjesničara koji se tradicionalno održava u studenom, povodom dana Grada. Skup je otvorio dr. Hrvoje Petrić, potpredsjednik Društva, koji se u svom referatu osvrnuo na historiografiju o Prvom svjetskom ratu u Podravini. Iako se radilo o velikom svjetskom sukobu kojim je ujedno okončano višestoljetno razdoblje državne zajednice s Austrijom i Mađarskom, kroz cijeli se skup protezala konstatacija o nedovoljnoj istraženosti tog razdoblja. Kao dobar i relativno neistražen izvor predstavljaju časnički i vojnički dnevnik, župske kronike, izvješća o ranjenim i preminulim iz koprivničke bolnice. Na području koprivničke Podravine postoje samo 3 spomenika posvećena poginulim u Prvom svjetskom ratu. Mr. Igor Despot govorio je situaciji u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u predratnom razdoblju (vrijeme Balkanskih ratova). Za povijest je to osobito zanimljivo razdoblje jer nisu izlazile lokalne novine zbog ukidanja ustavnog stanja u Banskoj Hrvatskoj 31. 3. 1913. godine. Izvanrednim mjerama ukinut je Sabor, a zemljom je, umjesto bana, upravljao komesar. To je izazvalo izljeve nezadovoljstva i masovnije prosvjede poput Đačkog štrajka ili velikog prosvjeda u Varaždinu. Stanovništvo je pogodila i financijska kriza, mobilizacija muškaraca, pojava kolere, cenzura

tiskovina, no unatoč svemu – iskazivala se solidarnost s balkanskim saveznicima. Dr. Mira Kolar govorila je o doprinosu Podravine u prehrani Hrvatske za vrijeme rata. Kako je cjelokupnu Hrvatsku i Monarhiju zahvatila nestašica hrane već u prvoj ratnoj zimi, otegotna okolnost je bilo izbjivanje muške radne snage na bojištima u Galiciji i na Soči te uzdržavanje gotovo 6000 zarobljenika u taborištu kod Bolnice. Zbog oslabljenog imuniteta, a pojačanog rada na poljima, zavladao je epidemija španjolske gripe koja je odnijela više žrtava nego glad. Djeca iz Dalmacije, Istre, Hercegovine i Bosne izbjegla su u Podravinu što je spasilo mnogo mladih života te zbližilo sjever i jug. Dr. Ljiljana Dobrovšak s Instituta “Ivo Pilar” se koncentrirala na sudjelovanje Židova u ratu – kao i svi ostali mladići, i Židovi su sudjelovali ratnim operacijama, a poginulima je podignut spomenik na koprivničkom židovskom groblju. Židovi su sa simpatijama popratili nastanak nove DSHS, no teško su stradali u poraću zbog pljački Zelenog kadra. Dr. Dragutin Feletar je u svom izlaganju upoznao sudionike skupa sa prilikama u Podravini i Koprivnici nakon rata. Kroz tjedne novine analizirao je teško stanje bezvlašća i pljačke vojnih dezertera te izbore za Narodno vijeće i prve lokalne izbore 17. 3. 1919. u kojima je premoćno pobijedila lista Hrvatske pučke seljačke stranke. O razdoblju Prvog svjetskog rata pisali su mnogi književnici od kojih su najpoznatiji Petar Preradović i Fran Galović. Mario Kolar je predstavio antiratnu prozu još jednog poznatog podravskog pjesnika, Mihovila Pavleka Miškine. Kroz svoje antimilitarističke stavove, Miškina je progovorio o vojnicima, o njihovim obiteljima i društvu u to vrijeme. Iako humanist i uvjereni pacifist, Miškina je kasnije stradao od ustaške ruke u Jasenovcu. Autobiografske zapise austrougarskog časnika, novinara i klerika Petra Grgeca prezentirao je dr. Ivica Zvonar. Petar Grgec je zanimljiva ličnost, kao časnik na sočanskoj bojišnici, vodio je ratni dnevnik, a iz tih memoarskih zapisa nastalo je nekoliko knjiga uspomena o Prvom svjetskom ratu. U njima posebno mjesto imaju opisi života u Podravini koje je Grgec vodio za vrijeme dopusta kod kuće. Mladi student povijesti Nenad Vajzović prihvatio se teme o Zelenom kadru u Podravini. Pojavu dezertera uzrokovali su teški gubitci na bojištima, masovna mobilizacija, nestašice i rekvizicije te bolesti. Procjenjuje se da je oko 200.000 pripadnika Zelenog kadra u Hrvatskoj kroz pljačku, palež i teror obilježilo završetak rata i poraće. Posebno su stradali Ludbreg i njegova okolica kada su opljačkane mnoge židovske trgovine i vlastelinska imanja. Završetak skupa je pripao Božici Anić i Vesni Peršić Kovač koje su provele istraživanje o radu koprivničkih društava u vrijeme Prvog svjetskog rata. Postojećih 20-ak društava i udruga obogaćivalo je svojom aktivnošću gradsku svakodnevicu. Koncerti, zabave, sportska natjecanja imala su humanitarni predznak – skupljao se novac, izrađivali se božićni pokloni za vojnike, a djelovala je i pokretna knjižnica.

Osim zanimljivih referata, predstavljen je i novi, 18. broj Podravine, znanstvenog časopisa u izdanju Izdavačke kuće “Meridijani” iz Samobora te Scientia Podraviana, periodične tiskovine Povijesnog društva Koprivnica. Ružica

Špoljar, predsjednica Društva, s ponosom se prisjetila na prošlogodišnju 25. obljetnicu osnivanja Društva povjesničara te zahvalila svim sudionicima skupa. Najavljena je i dugo priželjkivana namjera osnivanja Odjela za znanstveni rad HAZU u Koprivnici.

Milivoj Dretar

Europski skup povjesničara vatrogastva u Varaždinu (29. 09. - 01. 10. 2010.)

Unatoč svekolikom zanimanju hrvatske kulturne javnosti za različita povijesna istraživanja neka su joj područja ostala gotovo "izvan vidokruga". Moglo bi se to reći i za proučavanja povijesti vatrogastva. Ipak, marno i ustrajno se time bave brojne ustanove i pojedinci u mnogim europskim zemljama. Mnogi od njih su i članovi CTIF-a (Međunarodne radne zajednice za povijest vatrogastva i zaštite od požara) istaknute europske institucije od velikog značaja za promicanje znanja o toj izuzetno važnoj društvenoj djelatnosti.

U Varaždinu je od 29. rujna do 1. listopada 2010. godine održan posebno značajan skup CTIFa kojem su nazočili povjesničari vatrogastva, direktori nacionalnih muzeja i voditelji nacionalnih zbirki iz Engleske, Francuske, Belgije, Luxemburga, Nizozemske, Danske, Švedske, Finske, Njemačke, Austrije, Švicarske, Češke, Slovačke, Slovenije i Hrvatske. Tema skupa je bila: Nastanak i razvoj vatrogasnih zajednica Europe. Varaždinu je čast organiziranja takvog značajnog skupa pripala nakon uzorno organizirane Vatrogasne olimpijade 2005. godine. Ovaj važan susret europskih vatrogasnih povjesničara zajedno su organizirali CTIF, Hrvatska vatrogasna zajednica, grad Varaždin, vatrogasne zajednice grada i županije, te Dobrovoljno vatrogasno društvo Varaždin.

Opsežan program započet je radom Komisije za povijest, muzeje i dokumentaciju CTIFa. Ista je prihvatila izvješće predsjednika Dietera Farrenkopfa o djelatnostima između sjednice održane u češkom gradu Pribyslavu do generalne skupštine u njemačkom gradu Leipzigu. Potom je vođena zanimljiva rasprava o pristupu i načinu vođenja arhiva CTIFa u muzeju vatrogastva u Pribyslavu u kojem je sjedište Komisije za povijest. Razmatrana je mogućnost stalnog obavještavanja europske javnosti o djelovanju CTIFa putem zajedničkih priloga na internetu. Sastanak europskih povjesničara vatrogastva nastavljen je njihovim susretom s čelnicima grada Varaždina. Na srdačnoj dobrodošlici zahvalio je predsjednik CTIF-a Walter Egger.

Svečano otvorenje samoga skupa održano je u nazočnosti visokih predstavnika CTIFa i brojnih uglednika varaždinskog društvenog i političkog života, te vatrogasaca. Usljedi je dodjela vatrogasnih odličja i priznanja kojima su se okitili Vili Tomat, Adolf Schinnerl, Dieter Farrenkopf, Dietmar Hoffmann,

DRUŠTVO POVJESNIČARA GRADA VARAŽDINA
I VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

UDK 94(497.5-37Varaždin)
ISSN 1848-0837

**HISTORIA VARASDIENSIS
ČASOPIS ZA VARAŽDINSKU
POVJESNICU**

1



VARAŽDIN, 2011.

Nakladnik / *Publisher*

Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije

Za nakladnika / *For the Publisher*

Spomenka Težak

Uredništvo / *Editor's board*

Rajko Guščić, prof. (Varaždin)	Magdalena Lončarić, prof. (Varaždin)
dr. sc. Vladimir Huzjan (Varaždin)	MSc Ivan Obadić (Zagreb)
mr. sc. Suzana Jagić (Ivanec)	Spomenka Težak, prof. (Varaždin)
Ivančica Jež, prof. (Ludbreg)	dr. sc. Hrvoje Petrić (Zagreb)
mr. sc. Siniša Krznar (Zagreb)	Kruno Sudec (Varaždin)

Kontakti Uredništva / *Editor's office*

Franjevački trg 6, 42 000 Varaždin; tel/fax. 042/658 762;
e-mail: historiavarasdiensis@gmail.com

Glavni i odgovorni urednici / *Editors in Chief*

dr. sc. Hrvoje Petrić, MSc Ivan Obadić

Savjet časopisa / *Journal's council board*

dr. sc. Juraj Belaj (Zagreb), dr. sc. Neven Budak (Zagreb), dr. sc. Dragutin Feletar (Koprivnica), mr. sc. Ernest Fišer (Varaždin), PhD Zoltán Gózszy (Pečuh), dr. sc. Željko Holjevac (Zagreb), Siniša Horvat, prof. (Varaždin), dr. sc. Andrej Hozjan (Maribor), Damir Hrelja, prof. (Varaždin), dr. sc. Mira Kolar-Dimitrijević (Zagreb), Miroslav Klemm, prof. (Varaždin), dr. sc. Nevenka Krklec (Varaždin), dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol (Zagreb), dr. sc. Janko Pavetić (Varaždin), prof. emeritus Franjo Ruža (Varaždin), akademik Franjo Šanjek (Zagreb), Marina Šimek, prof. (Varaždin), mr. sc. Eduard Vargović (Varaždin), PhD Leopold Toifl (Graz)

Grafički urednik / *Graphic editor*

Kruno Sudec

Naklada / *Copies*

300

Priprema i tisak / *Layout and Print*

Tiskara Zelina d. d. - Sv. Ivan Zelina

Časopis izlazi jednom godišnje. Cijena primjerka iznosi 100 kuna.

Časopis se objavljuje novčanom potporom Grada Varaždina, Varaždinske županije, Vindije d. d. i Bernarde Nova d. o. o.

Korice: Kartuša sa Sotterova atlasa iz 18. st. koji se čuva u Državnom arhivu u Varaždinu

Autor i oblikovanje korica: Kruno Sudec

Konačno oblikovanje i priprema korica za tisak: Studio Fotak